

CSENDES János

A főfoglalkozású könyvtárosok képzése Bulgáriában tanfolyami és iskolai rendszerű formákban történik. A két képzési forma eddig jórészt párhuzamosan haladt egymás mellett, a tanfolyamok a sürgetőbb igények kielégítését szolgálták, az iskolai rendszerű képzés pedig mint hosszabb távra elindított, alaposabb ismereteket nyújtó lehetőség. A két forma közötti átváltás éppen napjainkban következik be, amikor a tanfolyamok fokozatosan átadják helyüket az iskolai rendszerű képzésnek, azaz az utólagos képzés az előre történő kiképzésnek.

A falusi könyvtárosokat korábban 45 napos tanfolyamokon képezték ki. Ezek szervezését, lebonyolítását két állami (megyei) könyvtár végezte, Észak-Bulgária területére Törnovó-ban, Dél-Bulgária területére pedig Plovdiv-ban. Ezt a képzési formát átmeneti megoldásnak tekintették, amíg sor kerülhetett arra, hogy a falusi (csitaliste) könyvtárakba is középfokú könyvtárosok kerüljenek.

A középfokú könyvtárosok képzése a Kiril és Metod Nemzeti Könyvtár (Szófia) keretében működő Állami Könyvtári Intézetben folyik. Az intézetet 1950-ben alapították, s 1966-ig kb. 1200 könyvtáros kiképzését végezte el. A hallgatók általános könyvtárosi képzést kapnak, így elhelyezésükre minden könyvtár típusban megvolt a lehetőség. Korábban főleg a tudományos és szakkönyvtárak, a nagyobb közművelődési és az iskolai könyvtárak számára folyt a képzés, az utóbbi években kiterjesztették a kisebb (pl. falusi) közművelődési könyvtárakra is. Ezzel párhuzamosan, a 45 napos tanfolyammal rendelkezőket az intézet levelező tagozatának elvégzésére kötelezik, illetve az alkalmatlanokat folyamatosan lecserélik.

Az intézetben nappali és levelező tagozat működik. A nappali tagozat csak az állami könyvtárak szükségleteit képes kielégíteni, ezért más területeken dolgozók felvételére csak a levelező tagozaton nyílik lehetőség (szakszervezeti könyvtárosok, könyvkereskedők). Mindkét tagozatra érettségi után és felvételi vizsga alapján veszik fel a hallgatókat (nappali tagozatra évenként 90, levelezőre 100 főt). A felvételi vizsga tárgya korábban a bolgár irodalom és a történelem volt, ujabban csak az irodalom. A képzési idő nappali tagozaton kettő, levelezőn három év.

A nappali tagozaton a hallgatók 1500 órában részesülnek elméleti képzésben. Ennek kb. fele esik a könyvtári tárgyra és a bibliográfiára, másik fele pedig az ideológiai tárgyra, két nyelvre (ebből az orosz kötelező, a német, angol vagy francia fakultative kötelező) és az irodalmi ismeretekre, beleértve a gyermekirodalmat is.

Az elméleti képzést a 2., 3. és 4. félévekben összesen 300 óra gyakorlat egészíti ki, a 2. félévben hetente 4 órában, a 3. és 4. félévekben 8-8 órában. A képzés jellegének megfelelően a gyakorlatok iskolai, közművelődési, szak- illetve tudományos könyvtárakban folynak. Ezekben a tantervbe illesztett, az elméleti képzéssel párhuzamos gyakorlatokon kívül kétszer egyhónapos nyári gyakorlaton is részt vesznek a hallgatók. A következőkben az intézet azt tervezi, hogy az összefüggő gyakorlatok idejét négy hónapra emeljék, ebből egy hónap az első év, három hónap pedig a második év után valósulna meg, s ezzel a képzés teljes ideje két és fél évre emelkednék.

A tanulmányi idő végén államvizsga nincsen. A hallgatók szakdolgozatukat a negyedik félévben készítik el, s ezt meg kell védeniük. Diplomájukat a nyári gyakorlat befejezte után kapják meg.

A levelező tagozaton félévenként egyszer tartanak tiznapos, bentlakásos konzultációt, a félév elején. A hallgatók ezeken részletes tájékoztatást kapnak az ismeretanyag feldolgozásához, s lehetőség nyílik nevelésükre is. A vizsgalkalmakkal együtt így a levelező hallgatók is a hat félév alatt több mint 100 napot töltenek az intézetben.

Az intézetnek nyolc főfoglalkozású oktatója van, rajtuk kívül egyetemi oktatók és a nemzeti könyvtár munkatársai külső előadóként tanítják a speciális tárgyakat.

A felsőfokú könyvtárosok képzése két formában történik.

A Nemzeti Könyvtár az 1950-es évek elejétől folyamatosan nyújtott szakképzést az egyéb főiskolai végzettséggel rendelkező könyvtárosoknak. Ez a tanfolyam vagy hathónapos bentlakásos formában valósult meg, vagy négyhónapos

levelező kurzust követett kéthónapos bentlakásos tanfolyam. Ezt kiegészítő formaként hozták létre, a későbbiekben ezt a kiegészítő képzést át akarják adni az egyetemnek, s egyúttal időtartamát egy évre emelik fel.

Az egyetemi könyvtárosképzést a Kliment Ochridski Állami Egyetem (Szófia) Könyvtártudományi és Bibliográfiai Tanszéke végzi. Eredetileg tudományos és szakkönyvtárosok, valamint nagyobb közművelődési könyvtárak vezetőinek képzése volt a feladata. Néhány év óta külön, a tudományos információ és dokumentáció számára is képeznek szakembereket.

Nappali tagozaton a négyéves tanárképzéshez igazodik az oktatás. A hallgatók a könyvtáros vagy dokumentalista szakot eredetileg választott szakjuk mellé a második félévben vehetik fel. A második és nyolcadik félévek között tehát hét féléven keresztül 810 órában részesülnek elméleti képzésben. A könyvtáros vagy dokumentalista szak nemcsak az egyetemen oktatott bármely szakkal, hanem más főiskolák szakjaival is párosítható. Így a legkülönbözőbb könyvtári, illetve dokumentációs szakkaderek kiképzését oldják meg (orvos, mezőgazdász, közgazdász stb.).

A könyvtáros- és dokumentalistaképzés külön tanterv alapján történik. A szaktárgyi óraszám mindkét esetben maximálisan heti nyolc óra, hogy a másik szakkal együtt a hallgatókat ne terheljék túl.

A könyvtáros szakon csak speciális szaktárgyak szerepelnek a tantervben, dokumentalista szakon az 5.-8. félévekben ezek kiegészülnek egy nyugati nyelvvel. Az elméleti képzéshez három alkalommal egyhónapos nyári gyakorlat társul, a 2., 4. és 6. félévek után.

A nappali tagozat mellett mindkét szakon levelező tagozat is működik.

A tanszék hat főfoglalkozású oktatóval és több külső előadóval látja el feladatait.